

P9_TA(2024)0027

Strategia Unii wobec Azji Środkowej

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 17 stycznia 2024 r. w sprawie strategii UE wobec Azji Środkowej (2023/2106(INI))

(C/2024/5718)

Parlament Europejski,

- uwzględniając wspólny komunikat Komisji i wysokiej przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa z 15 maja 2019 r. pt. „UE i Azja Środkowa: nowe możliwości wzmocnienia partnerstwa” (JOIN(2019)0009),
- uwzględniając konkluzje Rady z 17 czerwca 2019 r. w sprawie nowej strategii wobec Azji Środkowej,
- uwzględniając wspólny komunikat Komisji i wysokiej przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa z 19 września 2018 r. pt. „Łącząc Europę i Azję – elementy składowe strategii UE” (JOIN(2018)0031),
- uwzględniając wspólny komunikat Komisji i wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa z 1 grudnia 2021 r. w sprawie strategii Global Gateway (JOIN(2021)0030),
- uwzględniając wyniki 18. posiedzenia ministrów spraw zagranicznych UE–Azja Środkowa, które odbyło się 17 listopada 2022 r. w Samarkandzie i podczas którego skupiono się na poszukiwaniu rozwiązań wspólnych problemów,
- uwzględniając wspólny komunikat prasowy szefów państw Azji Środkowej i przewodniczącego Rady Europejskiej wydany po drugim regionalnym posiedzeniu wysokiego szczebla, które odbyło się 2 czerwca 2023 r. w Czołpon-Acie,
- uwzględniając umowę o wzmocnionym partnerstwie i współpracy między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Kazachstanu, z drugiej strony ⁽¹⁾,
- uwzględniając umowę o partnerstwie i współpracy ustanawiającą partnerstwo między Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Kirgiską, z drugiej strony ⁽²⁾,
- uwzględniając wniosek Komisji z 13 czerwca 2022 r. dotyczący decyzji Rady w sprawie zawarcia, w imieniu Unii Europejskiej, wzmocnionej umowy o partnerstwie i współpracy między Unią Europejską, z jednej strony, a Republiką Kirgiską, z drugiej strony (COM(2022)0277),
- uwzględniając umowę o partnerstwie i współpracy ustanawiającą partnerstwo między Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Tadżykistanu, z drugiej strony ⁽³⁾,
- uwzględniając umowę o partnerstwie i współpracy ustanawiającą partnerstwo między Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Uzbekistanu, z drugiej strony ⁽⁴⁾,
- uwzględniając wyniki konferencji UE–Azja Środkowa, która odbyła się 18 listopada 2022 r. i była poświęcona łączności, drugiego Forum Ekonomicznego UE–Azja Środkowa, które odbyło się 18–19 maja 2023 r., czwartego Forum Społeczeństwa Obywatelskiego UE–Azja Środkowa, które odbyło się 10 marca 2023 r., oraz siódmej konferencji wysokiego szczebla UE–Azja Środkowa dotyczącej środowiska i zasobów wodnych, która odbyła się 23–24 lutego 2023 r.,
- uwzględniając sfinansowane przez UE badanie pt. „Sustainable transport connections between Europe and Central Asia” [Zrównoważony transport między Europą a Azją Środkową], przeprowadzone przez Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju i opublikowane 30 czerwca 2023 r.,
- uwzględniając podpisany 7 listopada 2022 r. protokół ustaleń między UE a Kazachstanem dotyczący partnerstwa strategicznego w dziedzinie surowców, baterii i wodoru odnawialnego,
- uwzględniając wyniki dialogów z państwami Azji Środkowej na temat praw człowieka,

⁽¹⁾ Dz.U. L 29 z 4.2.2016, s. 3.

⁽²⁾ Dz.U. L 196 z 28.7.1999, s. 48.

⁽³⁾ Dz.U. L 350 z 29.12.2009, s. 3.

⁽⁴⁾ Dz.U. L 229 z 31.8.1999, s. 3.

- uwzględniając wspólny plan działania na rzecz pogłębienia więzi między UE a Azją Środkową, zatwierdzony na 19. posiedzeniu ministerialnym UE–Azja Środkowa 23 października 2023 r.,
  - uwzględniając wspólną deklarację szefów państw Azji Środkowej i kanclerza Republiki Federalnej Niemiec po szczycie, który odbył się 29 września 2023 r. w Berlinie,
  - uwzględniając swoje poprzednie rezolucje dotyczące Kazachstanu, Kirgistanu, Tadżykistanu, Turkmenistanu i Uzbekistanu,
  - uwzględniając trzeci unijny plan działania w sprawie równości płci na lata 2021–2025,
  - uwzględniając swoją rezolucję z 23 października 2020 r. w sprawie równouprawnienia płci w polityce zagranicznej i bezpieczeństwa UE ^(²),
  - uwzględniając art. 54 Regulaminu,
  - uwzględniając sprawozdanie Komisji Spraw Zagranicznych (A9-0407/2023),
- A. mając na uwadze, że odkąd w 2019 r. UE przyjęła strategię wobec Azji Środkowej, region ten ucierpiał z powodu istotnych czynników zewnętrznych, takich jak bezprawna wojna napastnicza Rosji przeciwko Ukrainie, przejście Afganistanu przez talibów i coraz większa pewność siebie Chin w polityce zagranicznej oraz z powodu braku stabilności wewnętrznej, czego najbardziej znamienymi przykładami są gwałtowne zamieszki w Kazachstanie w styczniu 2022 r., brutalne tłumienie protestów Pamirów w obwodzie autonomicznym Górski Badachschan w Tadżykistanie w listopadzie 2021 r. i maju 2022 r. oraz w Republice Karakałpacji w Uzbekistanie w lipcu 2022 r., a także powtarzające się starcia na granicy kirgisko-tadżyckiej;
- B. mając na uwadze, że Azja Środkowa to region o strategicznym znaczeniu dla UE pod względem bezpieczeństwa, łączności, dywersyfikacji dostaw zasobów i energii, rozwiązywania konfliktów oraz obrony wielostronnego międzynarodowego porządku opartego na zasadach, któremu zagrażają: rosyjski atak na nasze wartości, zaostrzenie światowego kryzysu żywnościowego, przemoc i okrucieństwa, szerzenie dezinformacji, wykorzystywanie korupcji jako broni oraz ingerowanie w wybory;
- C. mając na uwadze, że żadne z państw Azji Środkowej nie poparło inwazji Rosji na Ukrainę i nie uznaje zaanektowanych przez Rosję ukraińskich regionów za część Federacji Rosyjskiej;
- D. mając na uwadze, że 28 marca 2023 r. specjalny wysłannik Unii Europejskiej ds. sankcji wezwał państwa regionu, aby nie pomagały Moskwie w próbach omijania sankcji nałożonych na Rosję w związku z jej napaścią na Ukrainę;
- E. mając na uwadze, że rosyjscy urzędnicy i propagandyści nadal stosują agresywną retorykę wobec niektórych państw Azji Środkowej, w szczególności wobec Kazachstanu, kwestionując jego integralność terytorialną i tożsamość narodową;
- F. mając na uwadze, że okoliczności takie jak izolacja Rosji w wyniku rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie, wzmocnienie szlaków handlowych prowadzących przez Azję Środkową z pominięciem Rosji, planowane rozszerzenie UE w Europie Wschodniej oraz rosnący wpływ Chin w regionie wymagają całkowitego przemyślenia strategii UE wobec Azji Środkowej i bardziej aktywnej obecności demokratycznej UE w regionie jako alternatywy dla ugruntowanych autokratycznych podmiotów;
- G. mając na uwadze, że trzeba zapewnić łączność między Europą a Azją tak, by uniknąć korzystania z terytorium Rosji; mając na uwadze, że Unia Europejska jest bardzo zainteresowana rozwijaniem efektywnych korytarzy handlowych i energetycznych między Europą a Azją, o czym świadczy konferencja na temat łączności między UE a Azją Środkową, która odbyła się 18 listopada 2022 r. w Samarkandzie;
- H. mając na uwadze, że wszystkie pięć państw Azji Środkowej ratyfikowało porozumienie paryskie; mając na uwadze, że są one szczególnie narażone na skutki zmiany klimatu; mając na uwadze, że lekkomyślna, nieodpowiednia gospodarka wodna i zanieczyszczenia głównych rzek nawadniających pola bawełny doprowadziły do nieefektywnej eksploatacji zasobów wodnych w regionie; mając na uwadze, że lodowce w Azji Środkowej nadal szybko topnieją, co zaostrza jeden z najpoważniejszych kryzysów wodnych na Ziemi i naraża nieuprzywilejowaną ludność tego obszaru na katastrofalne problemy zdrowotne, ekologiczne i społeczne; mając na uwadze, że częste konflikty dotyczące wody i brak stabilności politycznej utrudniają zharmonizowane planowanie i skuteczną dystrybucję wód rzek transgranicznych; mając na uwadze, że zmiany geopolityczne w szerzej rozumianym regionie umożliwiają bardziej merytoryczną współpracę regionalną; mając na uwadze, że taka współpraca regionalna przynosi owoce w dyplomacji wodnej i rozwiązywaniu sporów granicznych oraz odegra jeszcze większą rolę przy reagowaniu na rosnące transgraniczne zagrożenia wynikające ze zmiany klimatu;

⁽²⁾ Dz.U. C 404 z 6.10.2021, s. 202.

- I. mając na uwadze, że wzmocnione umowy o partnerstwie i współpracy to umowy nowej generacji, będące podstawą zaangażowania UE w Azji Środkowej; mając na uwadze, że w 2015 r. Kazachstan, jako pierwsze środkowoazjatyckie państwo, podpisał wzmocnioną umowę o partnerstwie i współpracy, która weszła w życie 1 marca 2020 r., gdy ratyfikowały ją wszystkie państwa członkowskie, i która powinna być okresowo poddawana przeglądowi; mając na uwadze, że negocjacje w sprawie wzmocnionej umowy o partnerstwie i współpracy między UE a Kirgistanem zakończyły się 6 lipca 2019 r., ale nadal jej nie podpisano z powodu sporu prawnego między Radą a Komisją; mając na uwadze, że negocjacje w sprawie wzmocnionej umowy o partnerstwie i współpracy między UE a Uzbekistanem zakończono 6 lipca 2022 r.; mając na uwadze, że UE i Tadżykistan rozpoczęły negocjacje w sprawie wzmocnionej umowy o partnerstwie i współpracy na początku 2023 r.; mając na uwadze, że umowę o partnerstwie i współpracy z Turkmenistanem podpisano w 1998 r., ale Parlament nie wyraził zgody na jej ratyfikację, ponieważ jest głęboko zaniepokojony krótkoterminowymi wskaźnikami referencyjnymi dotyczącymi postępów Turkmenistanu w zakresie praw człowieka i podstawowych wolności;
- J. mając na uwadze, że 27 października 2022 r. w Astanie odbyło się pierwsze posiedzenie przywódców UE i Azji Środkowej, a 2 czerwca 2023 r. w Czołpon-Acie odbyło się drugie takie posiedzenie; mając na uwadze, że na 2024 r. zaplanowano szczyt przywódców; mając na uwadze, że takie posiedzenia dowodzą postępującej instytucjonalizacji stosunków UE–Azja Środkowa oraz uzupełniają działania prowadzone w ramach istniejących dialogów i platform regionalnych;
- K. mając na uwadze, że 19 września 2023 r. w Nowym Jorku odbył się pierwszy szczyt C5+1 między przywódcami Azji Środkowej a prezydentem Stanów Zjednoczonych; mając na uwadze, że 29 września 2023 r. w Berlinie odbył się szczyt C5+Niemcy;
- L. mając na uwadze, że w sporządzonym przez Freedom House sprawozdaniu pt. „Freedom in the World” [Wolność na świecie] za 2023 r. wszystkie pięć państw Azji Środkowej uznano za państwa, które nie są wolne, a ich wyniki w zakresie demokracji są na niskim i coraz niższym poziomie; mając na uwadze, że w światowym rankingu wolności prasy z 2023 r. odnotowano znaczne pogorszenie sytuacji w zakresie wolności prasy w Azji Środkowej, a wskaźnik postrzegania korupcji za 2022 r. w tym regionie był znacznie poniżej średniej światowej; mając na uwadze, że Reporterzy bez Granic donoszą o licznych przypadkach wywierania przez władze Azji Środkowej nacisków na media, aby relacjonowały inwazję Rosji na Ukrainę w sposób „neutralny” lub całkowicie ją ignorowały;
- M. mając na uwadze, że Komisja Spraw Zagranicznych Parlamentu Europejskiego odwiedziła Tadżykistan i Uzbekistan w dniach 21–25 lutego 2022 r. oraz Kazachstan i Kirgistan w dniach 21–25 sierpnia 2023 r.; mając na uwadze, że jego Delegacja do Komisji Współpracy Parlamentarnej UE–Kazachstan, UE–Kirgistan, UE–Uzbekistan i UE–Tadżykistan oraz do spraw Stosunków z Turkmenistanem i Mongolią utrzymuje regularne stosunki międzyparlamentarne z państwami Azji Środkowej;
- N. mając na uwadze, że w Azji Środkowej istnieją uzasadnione obawy przed radykalizacją, rosnącym ekstremizmem i zagrożeniem terrorystycznym w związku z dużą liczbą byłych bojowników ISIS powracających do regionu i tragicznym stanem bezpieczeństwa w Afganistanie;
- O. mając na uwadze, że kobietom i dziewczętom w Azji Środkowej nadal często grozi niegodziwe traktowanie, zwłaszcza z uwagi na wysoki poziom akceptacji przemocy wobec kobiet i małą wiedzę o stereotypach związanych z płcią;
- P. mając na uwadze, że dziecięce małżeństwa są nadal powszechne w Azji Środkowej, zwłaszcza w Kirgistanie i Tadżykistanie, gdzie co ósma dziewczynka wychodzi za mąż przed ukończeniem 18. roku życia;

Zaangażowanie Unii w Azji Środkowej

1. podkreśla, że UE i Azja Środkowa stoją w obliczu głębokich globalnych i regionalnych zmian geopolitycznych i wyzwań, które są dla nich istotnym bodźcem do działania na rzecz długoterminowej, zorganizowanej, korzystnej dla obu stron współpracy w kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania; zachęca UE, by zwiększyła swoje zaangażowanie w Azji Środkowej w związku z geostrategicznym znaczeniem tego regionu oraz by wzmocniała strategiczne partnerstwa z tamtejszymi państwami przez rozszerzenie współpracy politycznej i gospodarczej; z zadowoleniem przyjmuje intensywniejsze kontakty na wysokim szczeblu między Unią i Azją Środkową, w szczególności spotkania szefów państw Azji Środkowej z przewodniczącym Rady Europejskiej oraz działania specjalnego przedstawiciela UE w Azji Środkowej; apeluje, by po wszystkich tego rodzaju spotkaniach wysokiego szczebla i deklaracjach wdrażano konkretne działania; wyraża zadowolenie, że na 2024 r. zaplanowano pierwszy szczyt UE–Azja Środkowa oraz że zatwierdzono wspólny plan działania na rzecz pogłębienia więzi między UE a Azją Środkową, który służy jako strategiczny plan rozwoju dialogu i współpracy w konkretnych obszarach, takich jak budowa odporności kulturowej, społecznej i gospodarczej; zachęca Unię, by dalej promowała reformy polityczne i gospodarcze, które wzmocniają praworządność, demokrację, dobre rządy i poszanowanie praw człowieka; zauważa, że Parlament jest przygotowany na promowanie współpracy parlamentarnej z Azją Środkową;
2. zauważa, że wojna napastnicza przeciwko Ukrainie i coraz bardziej nacjonalistyczne narracje Rosji osłabiły pozycję tego państwa w regionie oraz zachęciły Azję Środkową, by kontynuowała współpracę z innymi podmiotami, które ze swojej strony tę współpracę zacieśniły; odnotowuje również zaangażowanie Chin w tym regionie; podkreśla, że UE może teraz rozszerzać swoje więzi z Azją Środkową i odgrywać większą rolę w regionie; podkreśla, że Unia powinna wykorzystać tę szansę i rozwijać wzajemnie korzystną współpracę oraz zaferować Azji Środkowej partnerstwo, które może stać się specjalną ścieżką w szerszej strategii wobec wschodnich sąsiadów UE; uważa, że pogłębienie tej współpracy pomogłoby również zrównoważyć wpływy Rosji w regionie;

3. podkreśla znaczenie współpracy transatlantyckiej w Azji Środkowej i zwraca się do UE, by wyszła z inicjatywą opracowania ze Stanami Zjednoczonymi wspólnej strategii wobec Azji Środkowej, która powinna obejmować współpracę w obszarach promowania demokracji, inwestycji i handlu oraz gospodarki i bezpieczeństwa regionalnego;
4. potwierdza zobowiązanie UE do współpracy z państwami Azji Środkowej na rzecz pokoju, bezpieczeństwa, stabilności, dobrobytu i zrównoważonego rozwoju przy pełnym poszanowaniu prawa międzynarodowego oraz zasad poszanowania niezależności, suwerenności i integralności terytorialnej wszystkich państw, niestosowania siły ani gróźb jej użycia oraz pokojowego rozstrzygnięcia sporów międzynarodowych;
5. odrzuca wszelkie próby ułatwienia lub jakiegokolwiek wsparcia międzynarodowego uznania secesjonistycznego podmiotu na okupowanej części Cypru, między innymi w związku z tym, że podmiot ten jakoby przyjęto do Organizacji Państw Tureckich w charakterze obserwatora; zachęca zainteresowane państwa Azji Środkowej, by faktycznie przestrzegały zasad suwerenności i integralności terytorialnej wszystkich państw oraz by nie ratyfikowały zmienionego statutu Organizacji Państw Tureckich, co oznaczałoby nadanie skutku decyzji o przyznaniu wspomnianemu podmiotowi statusu obserwatora;
6. uznaje, że rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie i jej konsekwencje oznaczają zarówno trudności, jak i nowe możliwości dla państw Azji Środkowej, które tradycyjnie utrzymywały bliskie stosunki z Rosją; podkreśla, że UE jest zainteresowana zacieśnieniem stosunków gospodarczych i więzi politycznych z państwami Azji Środkowej, między innymi aby zminimalizować ryzyko obchodzenia sankcji wobec Rosji i Białorusi; podkreśla znaczenie ciągłej, ścisłej wymiany informacji o sankcjach oraz wzywa władze państw Azji Środkowej, zwłaszcza Kazachstanu, Kirgistanu i Uzbekistanu, do ścisłej współpracy z UE, w szczególności z jej wysłannikiem ds. sankcji, aby zintensyfikować zapobieganie obchodzeniu sankcji; potępia proceder werbowania przez Rosję migrantów i obywateli Azji Środkowej do walki w Ukrainie, a popiera działania mające ten proceder powstrzymać; odnotowuje starania poszczególnych państw Azji Środkowej o zagwarantowanie, by ich terytoriów nie wykorzystywano do obchodzenia unijnych sankcji, i z zadowoleniem przyjmuje stosowane przez Kazachstan środki administracyjne i zaangażowanie polityczne na wysokim szczeblu służące temu celowi; zachęca UE do stosowania różnicowanego podejścia w strategii dotyczącej Azji Środkowej, uwzględniającego poziom współpracy z UE w zakresie polityki sankcji wobec Rosji; odnotowuje rolę, jaką same państwa członkowskie odgrywają w dopilnowywaniu, by towary wywożone, które prawdopodobnie nadal będą trafiać do Rosji przez Azję Środkową, były poddawane odpowiednim kontrolom zapobiegawczym;
7. uważa, że konieczny jest przegląd strategii UE–Azja Środkowa, którą należy zaktualizować w świetle wydarzeń geopolitycznych z ostatnich lat; ponownie podkreśla kluczową rolę wzmocnionych umów o partnerstwie i współpracy jako ram współpracy z państwami Azji Środkowej; zauważa z zaniepokojeniem, że wciąż nie podpisano wzmocnionej umowy o partnerstwie i współpracy z Kirgistanem, nad którą negocjacje zakończono w 2019 r.; wzywa Radę i Komisję, by poczyniły szybkie postępy w trwających negocjacjach w sprawie wzmocnionej umowy o partnerstwie i współpracy z Tadżykistanem, by rozwiązały nierozstrzygnięte kwestie oraz by niezwłocznie podpisały wzmocnione umowy o partnerstwie i współpracy z Kirgistanem i z Uzbekistanem, aby Parlament mógł skorzystać ze swoich prerogatyw i ratyfikować te umowy; podkreśla, że niepodpisanie takich umów po zakończeniu negocjacji podważa wiarygodność UE na arenie międzynarodowej;
8. zauważa, że w wynegocjowanych dotychczas wzmocnionych umowach o partnerstwie i współpracy z państwami Azji Środkowej położono silny nacisk na poszanowanie zasad demokracji, praw człowieka i praworządności; podkreśla znaczenie uwzględniania praw człowieka, wartości demokratycznych, równouprawnienia płci, wolności mediów i zielonej transformacji we wszystkich kontaktach z rządami Azji Środkowej;

Współpraca regionalna

9. podkreśla ogromny potencjał wzajemnie korzystnej współpracy w zakresie zrównoważonego rozwoju, łączności, energii, surowców krytycznych i bezpieczeństwa, gdyż Azja Środkowa to region kluczowy dla łączności między Wschodem a Zachodem; przypomina w związku z tym o znaczących geopolitycznych konsekwencjach rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie, które przyczyniły się do odnowienia tzw. korytarza środka nie tylko jako regionalnej strefy gospodarczej, ale także jako alternatywnej, zrównoważonej, nieprzebiegającej przez Rosję trasy między Azją a Europą; przypomina, że Nowy Euroazjatycki Most Ładowy przebiega przez objęte sankcjami terytorium Rosji i Białorusi; podkreśla znaczenie promowania integracji regionalnej wzdłuż korytarza środka i zauważa, że aby przyciągnąć niezmiernie potrzebne finansowanie projektów infrastrukturalnych w ramach strategii Global Gateway, należy wyeliminować wąskie gardła wskazane w badaniu przeprowadzonym przez Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju; wzywa Komisję, by zbadała możliwość wsparcia przez Europejski Bank Inwestycyjny inwestycji w rozwój infrastruktury w państwach Azji Środkowej, zwłaszcza w korytarzu środka;
10. uważa, że polityka UE w stosunku do Azji Środkowej w dziedzinie energii, łączności i dywersyfikacji zasobów powinna opierać się na Europejskim Nowym Ładzie i wzajemnie korzystnych partnerstwach strategicznych, które uwzględniają specyfikę każdego państwa tego regionu i zapewniają im dostęp do nowoczesnych technologii i wysokiej jakości miejsc pracy, a UE – bezpieczny i konkurencyjny dostęp do surowców i energii; w związku z tym niepokoi go zależność od Rosji, jaką powoduje podpisanie umowy dotyczącej gazu ziemnego między Gazpromem a Uzbekistanem za pośrednictwem Kazachstanu;

11. dostrzega kluczową rolę UE w finansowaniu reform sektorowych w Azji Środkowej, poprawie efektywności energetycznej i ograniczaniu emisji gazów cieplarnianych w regionie; z zadowoleniem przyjmuje uruchomienie w 2022 r. projektu dotyczącego zrównoważonej łączności energetycznej w Azji Środkowej (SECCA) i spodziewa się, że pomoże on ugruntować krajowe strategie przejścia na zrównoważony system energetyczny oraz zwiększyć inwestycje, zdolności i świadomość w zakresie energii odnawialnej i efektywności energetycznej w regionie;

12. podkreśla znaczenie pozytywnego klimatu inwestycyjnego dla rozwoju gospodarczego Azji Środkowej oraz handlu i współpracy między UE a Azją Środkową; podkreśla, że pozytywny klimat inwestycyjny, w którym tworzy się wysokiej jakości, odpowiednio opłacane miejsca pracy w godnych warunkach, zależy od stabilnych instytucji demokratycznych, poszanowania praw człowieka i praworządności, a także od zdolności przedsiębiorstw i społeczeństwa obywatelskiego do stosowania zasad należytej staranności;

13. odnotowuje długotrwałe podejście państw Azji Środkowej, z wyjątkiem Tadżykistanu, polegające na utrzymywaniu stosunków z Afganistanem i rozwoju pragmatycznej współpracy z talibami, których jednakże państwa te nie uznały, odkąd przejęli oni władzę w 2021 r.; podkreśla, że państwa regionu, w szczególności Pakistan i Chiny, oraz państwa Azji Środkowej mają kluczowe znaczenie dla stabilności w Afganistanie, jako że zapewniają pomoc humanitarną, energię elektryczną, możliwości handlowe i wspólne projekty w zakresie łączności; zachęca specjalnego wysłannika UE ds. Afganistanu do dalszej ścisłej współpracy z partnerami w państwach Azji Środkowej w ramach dialogu UE–Azja Środkowa na temat Afganistanu; uznaje, że Azja Środkowa jest obszarem o zasadniczym znaczeniu dla powstrzymania ekstremizmu religijnego, terroryzmu i sieci handlu narkotykami oraz że stoi ona w obliczu zwiększonej presji migracyjnej, spowodowanej trwającym kryzysem humanitarnym w Afganistanie; powtarza, że jest oburzony, iż talibowie traktują kobiety jak obywateli niższej kategorii, oraz wzywa Europejską Służbę Działań Zewnętrznych i specjalnego wysłannika UE ds. Afganistanu do współpracy z Turkmenistanem, Uzbekistanem i Tadżykistanem, by pomóc kobietom, które próbują uciec z Afganistanu;

14. podkreśla rolę UE jako ważnego ofiarodawcy pomocy dla tego regionu; podkreśla, jak ważne jest, by Drużyna Europy przyjęła wspólne podejście, które pozwoli stworzyć synergie i maksymalizować wpływ podjętych działań, unaocznia korzyści płynące ze współpracy wielostronnej oraz połączy najlepsze narzędzia i partnerów, takich jak organizacje społeczeństwa obywatelskiego, obrońcy praw człowieka, niezależne media i eksperci, sektor publiczny i prywatny, by osiągnąć zamierzone skutki; podkreśla, że pomoc i inwestycje UE muszą być widoczne, oraz apeluje o powiązanie pomocy UE i wsparcia budżetowego dla państw Azji Środkowej z konkretnymi wskaźnikami referencyjnymi postępów w zakresie demokratycznych reform, ochrony praw człowieka, praworządności i zrównoważonego rozwoju; podkreśla znaczenie skoordynowanej współpracy z innymi partnerami i organizacjami międzynarodowymi, co umożliwi synergie i pozwoli uniknąć powielania działań;

15. zauważa, że zmiana klimatu, rosnąca liczba ludności i potrzeby gospodarcze coraz bardziej obciążają zasoby wodne Azji Środkowej; podkreśla, że kraje położone w górnym i dolnym biegu rzek muszą prowadzić ściślejszą współpracę regionalną, aby zapobiec konfliktom o dystrybucję i wykorzystanie zasobów wodnych; z zadowoleniem przyjmuje platformy regionalne, takie jak Międzynarodowy Fundusz na rzecz Ratowania Jeziora Aralskiego, które wzmacniają dialog i współpracę między państwami Azji Środkowej; przypomina, że dialog między Unią Europejską a Azją Środkową na temat środowiska ustanowiono, aby wspierać stabilizację Jeziora Aralskiego i lepsze gospodarowanie zasobami wodnymi; apeluje o wdrożenie porozumienia paryskiego oraz jest gotów zapewnić w tym celu wiedzę fachową i zaoferować współpracę;

16. podkreśla, że rozwiązywanie konfliktów, dotyczących między innymi dystrybucji wody, zgodnie z prawem międzynarodowym i stosunkami dobrosąsiedzkimi, oraz unikanie za wszelką cenę użycia siły lub groźby jej użycia ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia zarówno długoterminowej stabilności regionalnej, jak i celów zrównoważonego rozwoju; podkreśla, jak ważna jest delimitacja i demarkacja spornych obszarów granicznych między Tadżykistanem a Kirgistanem, aby zapobiec dalszym starciom zbrojnym między tymi dwoma państwami, i z zadowoleniem przyjmuje działania podjęte przez obie strony w tym zakresie; ponawia ofertę UE dotyczącą wsparcia na rzecz pokojowego rozwiązania konfliktu poprzez pomoc techniczną i środki budowy zaufania; z zadowoleniem przyjmuje rozwiązanie kwestii delimitacji granicy między Kirgistanem a Uzbekistanem w styczniu 2023 r.; powtarza, że Unii zależy na nierozprzestrzenianiu się broni masowego rażenia na tym obszarze;

Demokracja i prawa człowieka

17. podkreśla, że dla stosunków UE z Azją Środkową ważne są poszanowanie praw człowieka i przestrzeganie zobowiązań międzynarodowych; wzywa państwa Azji Środkowej, by przestrzegały zobowiązań w zakresie demokracji i praw człowieka, oraz zauważa, że jest to zgodne z umowami o partnerstwie i współpracy oraz z ogólnym systemem preferencji taryfowych plus; podkreśla znaczenie regularnych dialogów na temat praw człowieka z państwami Azji Środkowej, ponieważ dialogi te pozwalają promować poszanowanie praw człowieka, podstawowych wolności i pluralizmu politycznego oraz stanowią forum do omawiania budzących niepokój kwestii; wzywa delegatury Unii i przedstawicielstwa państw członkowskich w Azji Środkowej, by dalej odgrywały aktywną rolę w monitorowaniu sytuacji w terenie, współpracowały z obrońcami praw człowieka oraz reagowały na przypadki naruszeń praw człowieka i prześladowań na tle politycznym, między innymi poprzez udział w procesach sądowych i odwiedzanie więźniów politycznych; zachęca do współpracy z organami traktatowymi ONZ oraz do udziału w procedurach specjalnych i wielostronnych forach dotyczących praw człowieka, takich jak Rada Praw Człowieka ONZ;

18. jest zaniepokojony brakiem odpowiedzialności za poważne naruszenia praw człowieka na dużą skalę, w tym za surowe środki, które władze stosowały, by zakończyć masowe protesty i związane z nimi zamieszki podczas tzw. krwawego stycznia w Kazachstanie, w obwodzie autonomicznym Górski Badachschan w Tadżykistanie i w Republice Karakałpackiej w Uzbekistanie; wzywa władze wszystkich pięciu państw Azji Środkowej, aby skutecznie wszczęły niezależne, dokładne dochodzenia w sprawie wszystkich zarzutów tortur i złego traktowania oraz innych poważnych naruszeń praw człowieka oraz aby nie dopuszczały, by policja i służby bezpieczeństwa nadużywały siły i stosowały tortury; wzywa władze państw Azji Środkowej, by zreformowały sądownictwo, by było bardziej niezależne i przejrzyste;

19. podkreśla utrzymujące się podstawowe niedostatki demokracji w Azji Środkowej dotyczące demokratycznych rządów, praworządności i ochrony praw człowieka, które ostatnio pod wieloma względami się powiększyły; podkreśla, że proces wyborczy musi być bardziej przejrzysty, otwarty i sprawiedliwy dla wszystkich podmiotów politycznych; podkreśla ważną rolę, jaką społeczeństwo obywatelskie może odegrać we wspieraniu i realizacji reform demokratycznych, dobrych rządów i ochrony praw człowieka w Azji Środkowej; ubolewa nad restrykcyjnym podejściem przyjętym w inicjatywach ustawodawczych wobec organizacji pozarządowych i mediów, ograniczającym przestrzeń dla działalności społeczeństwa obywatelskiego; wzywa państwa Azji Środkowej, by podjęły znaczące kroki, aby zaradzić tym niedociągnięciom, wdrożyć odpowiednie konwencje Międzynarodowej Organizacji Pracy i zapewnić zgodność z międzynarodowymi zobowiązaniami w zakresie demokratycznych rządów i ochrony praw człowieka, oraz zaznacza, że państwa te zobowiązały się do tego w umowach o partnerstwie i współpracy z UE, wynegocjowanych wzmocnionych umowach o partnerstwie i współpracy oraz w ogólnym systemie preferencji taryfowych plus; zauważa, że ludność państw Azji Środkowej jest młoda i dynamiczna, oraz że powinna móc prawdziwie angażować się w kształtowanie przyszłości swoich państw; z zadowoleniem przyjmuje działania Forum Społeczeństwa Obywatelskiego UE–Azja Środkowa i wzywa Unię, by bardziej wspierała społeczeństwo obywatelskie;

20. zwraca uwagę, że należy zwiększyć odporność Azji Środkowej na dezinformację poprzez promowanie niezależnych mediów i treści w językach lokalnych, rozwijanie umiejętności korzystania z mediów i organizowanie ukierunkowanych kursów dla lokalnych dziennikarzy; podkreśla, że należy wzmocnić niezależność i pluralizm mediów oraz swobodę wypowiedzi w Azji Środkowej zgodnie z najwyższymi standardami demokratycznymi; jest zaniepokojony brakiem pluralizmu mediów i apeluje o większą przejrzystość własności i finansowania mediów, by zwiększyć ich niezależność i pluralizm; ubolewa, że władze Azji Środkowej wykorzystywały walkę z dezinformacją do ograniczenia zgodnego z prawem korzystania z wolności wypowiedzi, w tym poprzez oskarżanie osób, które wypowiadają się na temat korupcji, niesprawiedliwości i nadużyć ze strony władz, o rozpowszechnianie fałszywych informacji, podżeganie do niezgody i promowanie ekstremizmu; jest zaniepokojony rosnącą liczbą aresztowań dziennikarzy i blogerów oraz groźbami zamknięcia niezależnych mediów; nalega, aby zapewnić poszanowanie praw dziennikarzy, niezależnych blogerów, obrońców praw człowieka, działaczy obywatelskich i ekologicznych, zagwarantować im ochronę przed nękaniami, naciskami i groźbami, aby przeprowadzono śledztwa we wszystkich sprawach dotyczących ataków na takie osoby, a także aby natychmiast i bezwarunkowo zwolniono wszystkich niesprawiedliwie zatrzymanych i uwięzionych; potępia szereg niedawnych inicjatyw rządowych, które służą zamknięciu niezależnych dostawców usług medialnych i zablokowaniu dostępu do ich stron internetowych w Tadżykistanie i Kirgistanie, a także projekty przepisów dotyczących mediów rozpatrywane obecnie w Kirgistanie i Kazachstanie, które grożą zwiększeniem kontroli państwa nad działalnością mediów;

21. wzywa władze Azji Środkowej, by uwolniły wszystkich więźniów politycznych; wzywa konkretnie władze Kazachstanu do uwolnienia Ajgerim Tleużan, Marata Żyłańbajewa, Bekiżana Mendigazjewa, Timura Danebajewa, Kajrata Kłyszewa; wzywa władze Kirgistanu do uwolnienia Azimbeka Beknazarowa, Ajbeka Buzurmankułowa, Ajdanbeka Akmatowa, Temira Mahmudowa, Marata Bajazowa; wzywa władze Uzbekistanu do uwolnienia Dauletumrata Tażimuratowa, Ałlabaja Tokimbetowa, Nurlana Najpowa, Amirbeka Adilbekowa; wzywa władze Tadżykistanu do uwolnienia Faromuza Irgaszowa, Ulfatchonim Mamadszojewej, Chursanda Mamadszojewa, Chuszruza Dżumajewa; wzywa władze Turkmenistanu do uwolnienia Omurzaka Omarkuljewa, Murata Duszemowa, Murata Owezowa, Mansura Mingelowa, Nurgeldiego Chalikowa;

22. wyraża zaniepokojenie, że chociaż równouprawnienie płci jest chronione prawem we wszystkich krajach, w Azji Środkowej nadal powszechne są: przemoc ze względu na płeć, przemoc domowa, dziecięce małżeństwa oraz dyskryminacja i nękanie mniejszości etnicznych i religijnych oraz osób LGBTIQ; wzywa rządy państw tego regionu, by zapobiegały tym przejawom naruszania praw człowieka za pomocą odpowiednich przepisów, kampanii edukacyjnych i środków, w tym poprzez zwiększanie świadomości i kwalifikacji funkcjonariuszy publicznych, zwłaszcza policjantów, wzmocnianie zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego do propagowania zmian legislacyjnych, ulepszanie usług pierwszego kontaktu dla osób, które doświadczyły przemocy, oraz podnoszenie świadomości, by zwalczać stereotypy i promować równość w społeczeństwie; niepokoi go, że osoby LGBTIQ są nadal kryminalizowane, w większości państw brakuje podstawowych przepisów antidyskryminacyjnych, wobec lesbijek stosuje się tzw. gwałty korekcyjne, brakuje bezpiecznych przestrzeni, w których osoby LGBTIQ mogłyby się gromadzić, nadal przeprowadzane są naloży na bary i miejsca spotkań, a brutalność policji jest powszechna; podkreśla, że każda strategia UE wobec Azji Środkowej musi być zgodna z trzecim unijnym planem działania w sprawie równości płci;

23. ponownie wyraża zaniepokojenie szerzącą się korupcją i kleptokracją w Azji Środkowej, które podważają zaufanie do władz, podsycają nierówności, pozbawiają obywateli usług publicznych i spowalniają wzrost gospodarczy; wzywa rządy Azji Środkowej, by podjęły działania wykraczające poza powszechną retorykę antykorupcyjną, ostatecznie zobowiązały się do walki z korupcją i kleptokracją, przyjęły krajowe strategie zapobiegania i karania korupcji uwzględniające zintegrowane podejście, a także zwiększyły przejrzystość i dostęp do informacji oraz ograniczyły wpływy prywatne;

24. podkreśla, że Unia powinna zrobić użytek ze swojego pozytywnego wizerunku w Azji Środkowej, angażując się w większym stopniu w dyplomację kulturalną i publiczną; zaleca wzmocnienie więzi i zwiększenie możliwości współpracy między instytucjami europejskimi i środkowozjatyckimi oraz wspieranie kontaktów międzyludzkich i mobilności, oferowanie możliwości w dziedzinie edukacji i nauki, takie jak wymiany akademickie w ramach programów Erasmus+ i „Horyzont 2020”, oraz rozwój turystyki;

25. odnotowuje gotowość Azji Środkowej do rozpoczęcia dialogu z UE na temat liberalizacji reżimu wizowego i wzywa Komisję, by zintensyfikowała konsultacje w sprawie opracowania ukierunkowanych i kompleksowych planów reform dla państw Azji Środkowej, co pozwoli utworzyć drogę dla umów o ułatwieniach wizowych i readmisi;

Współpraca dwustronna

26. zauważa, że Kazachstan jest pierwszym państwem Azji Środkowej, który ratyfikował wzmocnioną umowę o partnerstwie i współpracy, stanowiącą solidną podstawę do rozszerzenia współpracy w kluczowych obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, takich jak łączność, efektywność energetyczna, zielona gospodarka i cyfryzacja; z zadowoleniem przyjmuje podpisanie protokołu ustaleń między Republiką Kazachstanu a UE w sprawie partnerstwa strategicznego na rzecz łańcuchów wartości w obszarze zrównoważonych surowców, baterii i wodoru odnawialnego; wzywa władze Kazachstanu, by dalej wdrażały reformy polityczne i gospodarcze, które powinny wzmocnić demokrację, praworządność i dobre rządy; podkreśla, że realizacja wizji „sprawiedliwego i uczciwego Kazachstanu” musi obejmować zapewnienie poszanowania praw człowieka i wolności wypowiedzi, zrzeszania się i zgromadzeń oraz poprawę ram wyborczych zgodnie z zaleceniami OBWE/Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka; wzywa władze Kazachstanu, by zakończyły dochodzenie w sprawie wydarzeń, które miały miejsce w styczniu 2022 r., opublikowały jego wyniki i zapewniły sprawiedliwość ofiarom tortur; odnotowuje potencjalne korzyści płynące ze zwiększonej wymiany międzyludzkiej z Kazachstanem dzięki umowie o ułatwieniach wizowych, w sprawie której w maju 2023 r. rozpoczęto konsultacje;

27. podkreśla, że zbliżające się podpisanie wzmocnionej umowy o partnerstwie i współpracy i trwające wdrażanie GSP+ jeszcze bardziej uwydatniają potrzebę zapewnienia poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności w Kirgistanie zgodnie z jego międzynarodowymi zobowiązaniami; z niepokojem obserwuje pogorszenie się standardów demokratycznych i praw człowieka w ostatnich latach, zwłaszcza że Kirgistan uważano za najbardziej demokratyczne państwo w regionie, w którym funkcjonowało dynamiczne społeczeństwo obywatelskie i wolne media; jest zaniepokojony prześladowaniami opozycji politycznej, między innymi przedstawicieli partii socjaldemokratycznej, oraz negatywnym wpływem przepisów wymierzonych w działalność niezależnych mediów i społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności ustawy o „fałszywych informacjach” i projektów ustaw o „przedstawicielach zagranicznych”, „środkach masowego przekazu” i „ochronie dzieci przed szkodliwymi informacjami”, a także rosnącą liczbą spraw przeciwko obrońcom praw człowieka, pracownikom mediów i dziennikarzom oraz samym mediom; wzywa UE, by dalej wspierała społeczeństwo obywatelskie i niezależne media;

28. zauważa, że rozpoczęcie negocjacji w sprawie wzmocnionej umowy o partnerstwie i współpracy z Tadżykistanem to okazja do poszerzenia zakresu dwustronnej współpracy i wymiany; podkreśla, że potrzebna jest dalsza ścisła współpraca w kwestiach bezpieczeństwa, ponieważ Afganistan nadal jest źródłem niestabilności i obaw o bezpieczeństwo ze względu na surowe rządy talibów i trwające kryzysy humanitarne w tym państwie; powtarza, że uzasadniona walka z terroryzmem i brutalnym ekstremizmem nie powinna być wykorzystywana jako pretekst do tłumienia działalności opozycji, ograniczania wolności słowa lub podważania niezawisłości sądownictwa; z zadowoleniem przyjmuje zainteresowanie Tadżykistanu przystąpieniem do GSP+, który może stanowić wsparcie dla zrównoważonego wzrostu gospodarczego i pobudzać handel oraz który wymaga skutecznego wdrażania międzynarodowych standardów praw człowieka i praw pracowniczych; wzywa Tadżykistan, by lepiej chronił prawa człowieka i podstawowe wolności, w szczególności wolność wypowiedzi, oraz przestał zastraszать i prześladować pracowników mediów, obrońców praw człowieka, niezależnych prawników i przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego, a także stosować represje wobec mniejszości Pamirów w obwodzie autonomicznym Górski Badachschan;

29. zauważa, że Turkmenistan pozostaje jedynym państwem Azji Środkowej bez umowy o partnerstwie i współpracy z UE, co ogranicza zakres dwustronnego zaangażowania; podkreśla, że Turkmenistan musi udowodnić, iż poprawił fatalną sytuację w zakresie demokracji i praw człowieka, aby Parlament mógł ponownie rozważyć swoje stanowisko i ratyfikować umowę o partnerstwie i współpracy; wzywa rząd Turkmenistanu do depenalizacji dobrowolnych stosunków seksualnych między mężczyznami; zauważa, że w interesie Turkmenistanu powinno leżeć otwarcie państwa, aby nie stał się on wyjątkiem w regionie z ograniczonymi możliwościami współpracy; uznaje potencjał wzajemnie korzystnej współpracy w takich obszarach jak energia, łączność i handel oraz cieszy się, że Turkmenistan wyraził zainteresowanie dostawami gazu do Europy poprzez budowę gazociągu transkaspjskiego;

30. odnotowuje zapowiedzi reform w Uzbekistanie, których celem jest rzeczywisty rozwój społeczno-gospodarczy, stworzenie skutecznej administracji i bardziej niezależnego systemu sądownictwa oraz poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności; zaznacza, że reforma konstytucyjna jest szansą na wzmocnienie praworządności i nadanie reformom solidnej podstawy prawnej; ponownie wyraża jednak głębokie zaniepokojenie słabymi wynikami Uzbekistanu w zakresie demokracji, wolności mediów, praw człowieka i praworządności, w tym brutalnym stłumieniem protestów w Karakałpacji i ograniczeniem wolności zrzeszania się dla zarówno organizacji pozarządowych, jak i partii politycznych, a także prześladowaniami dziennikarzy, niezależnych blogerów, producentów treści i obrońców praw człowieka oraz groźbami wobec nich; przypomina władzom o znaczeniu przestrzegania wolności wypowiedzi, zarówno w internecie, jak i poza nim, wolności pokojowego zgromadzania się, prawa do swobodnego stwarzania się i niezależności mediów; z zadowoleniem przyjmuje pewne godne uwagi postępy w zakresie praw kobiet w Uzbekistanie; wzywa rząd Uzbekistanu do depenalizacji dobrowolnych stosunków seksualnych między mężczyznami; z zadowoleniem przyjmuje zakończenie negocjacji w sprawie wzmocnionej umowy o partnerstwie i współpracy między UE a Uzbekistanem i ponawia apel o szybkie zakończenie niezbędnych procedur prawnych i technicznych w celu podpisania tej wzmocnionej umowy; z zadowoleniem przyjmuje czołową rolę Uzbekistanu w promowaniu współpracy regionalnej w różnych dziedzinach, w tym w zakresie łączności i wykorzystania zasobów wodnych;

o
o o

31. zobowiązuje swoją przewodniczącą do przekazania niniejszej rezolucji Radzie, Komisji oraz wiceprzewodniczącemu Komisji / wysokiemu przedstawicielowi Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa, a także prezydentom, rządowi i parlamentom Kazachstanu, Kirgistanu, Tadżykistanu, Turkmenistanu i Uzbekistanu.
